

'เจ้าพระยาเดือด' ปรศนาวิมานลุ่ม

และเงื่อนไขที่ยังคลาญไม่ออก

ไม่ได้ลอก ไม่ได้ลอก และไม่ได้ลอก!!!

นี่คือวรรคทองของ รศ.ดร.สฤต ท่อโนทยาน ผู้จัดการโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากอภิมหาปรศนา "วิมานพระอินทร์" ซึ่งคณะทำงานประกาศยอมพับเก็บไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลังพายุไซโคลนกระหน่ำตั้งคำถามว่าเป็นการลอกการบ้านจากผลงาน "เดอะ คริสตัล ไอส์แลนด์" โมเดลของ นอร์แมน ฟอสเตอร์ ที่เคยมีแผนจะสร้างในรัสเซียหรือไม่?

ปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เพียงทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ที่ผ่านมาแล้วผ่านไป แต่ส่งผลให้ประชาชนคนไทย ซึ่งส่วนหนึ่งไม่เคยรับรู้ถึงการมีอยู่ของโครงการนี้ พากันส่องสปอตไลต์อย่างพร้อมเพรียง ทั้งยังสื่อเค้านำไปสู่สิ่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ไม่เพียงเท่านั้น ยังเขย่าวงการสถาปนิกไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน เพราะแท้จริงแล้ว ก่อนเกิดกรณีวิมานพระอินทร์ โครงการดังกล่าวก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ตลอดมา นับแต่กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครมอบหมายให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ร่วมด้วยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มข.) ศึกษาและจัดทำแผน ด้วยระยะเวลาทำงานราว 7 เดือนเศษ มีกำหนดส่งรายงานให้ กทม.ในปลายเดือน ก.ย.นี้ ทว่าถูกคัดค้านโดยเอ็นจีโอ กลุ่มสถาปนิกและ "บิกเนม" หลายราย โดยต่างฝ่ายก็ยกเหตุผลคัดค้านอย่างขูดเคือด

สงครามข่าวสาร

ความจริงคนละด้านหรือจอบิดเบือน?

ย้อนกลับไปในช่วงต้นปีที่ผ่านมา เมื่อมีข่าวว่าจะเกิดโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ได้เกิดเสียงค้านในกลุ่มสถาปนิกและเอ็นจีโอ รวมถึงชุมชนริมฝั่งแม่น้ำที่อาจได้รับผลกระทบ กลุ่ม FRIENDS OF THE RIVER หรือ "FOR" เผยแพร่กราฟิกและข้อมูลต่างๆ ที่น่าตกใจ ไม่ว่าจะเป็นทางเดินเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาขนาด 12-15 เมตร บนเส้นทาง 14 กม. ทำให้สูญเสียพื้นที่ 20% ส่งผลกระทบต่อพื้นที่อยู่อาศัยสูงชัน ไทลแรงขึ้น ทำลายวิถีชีวิตชาวบ้าน รวมถึงงบประมาณสูงถึง 14,000 ล้านบาท ทว่ามีช่วงเวลาศึกษาสั้นเพียง 7 เดือน

ด้าน สจล.ชี้แจงว่า ไม่มีการสร้างถนน แต่เป็นเพียงทางเดินเท้าและทางจักรยานเท่านั้น ทั้งยังยืนยันว่าคำนึงถึงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์

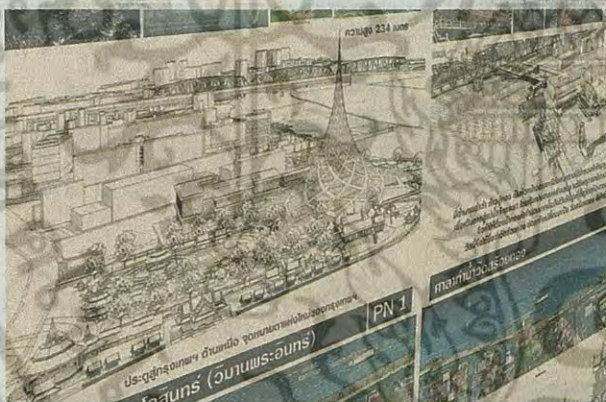
รศ.ดร.สฤต ท่อโนทยาน ผู้จัดการโครงการบอกว่า ผลการศึกษาชี้ว่าระดับน้ำหน้าเสาจะสูงขึ้นเพียง 3 ซม. และเมื่อไหลผ่านไปในระยะ 1 เมตรจะกลับสู่ภาวะปกติ ส่วนความเร็วก็เพิ่มขึ้นเพียง 0.006 เมตรต่อวินาที สรุปว่าไม่ส่งผลกระทบ

ด้าน ดร.กมล เกียรติเรืองภมลา หัวหน้าฝ่ายสถาปัตยกรรมของโครงการ ประกาศต่อหน้าสื่อมวลชนในการล่องเรือสรุปผลการศึกษาเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมาว่า "ลืมเงื่อนไขไปได้เลย เพราะจะไม่มีคนนำคอนกรีตแท่งหนาๆ บุกในแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างแน่นอน"

เช่นเดียวกับ นายแพทย์พีระพงษ์ สายเชื้อ ปลัด กทม.ที่ย้ำชัดว่า "เลิกพูดกันสักทีเรื่องบมขพื้นที่ลุ่มต่ำ เพราะเมื่อไม่มีถนน ก็ใช้ขบแค่หลักพื้นดินเท่านั้น"

เมื่อย้อนกลับไปถาม ยศพล บุญสม ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่ม FOR ว่า คำชี้แจงเหล่านี้ช่วยคลายปมในใจหรือไม่ สถาปนิกหนุ่มตอบว่า ยังมีมุมมองที่ต่างกันเยอะ เพราะความจริงเข้าใจตั้งแต่แรกแล้วว่า เส้นทางเลียบริมแม่น้ำเป็นทางเดินและทางจักรยาน แต่รูปร่างและความกว้างก็เท่ากับถนน 3 เลนอยู่ดี ทว่าคำถามสำคัญคือ ทำไม่ต้องมีทางเลียบริม 14 กม. ส่วนวาทกรรมเรื่องการพัฒนาและการเข้าถึงแม่น้ำอย่างเท่าเทียมก็ยังไม่มีความชัดเจนเชิงวิชาการที่ชัดเจน สำหรับงบประมาณไม่ว่าจะลดลงจาก 14,000 ล้าน เป็นหลักพันหรือร้อยล้านก็ไม่คุ้ม

"ทำไมเลือกแผนที่ใช้เงินสูงสูดมาทำอันดับแรก ทั้งที่มีอย่างอื่นที่

ภาพร่างวิมานพระอินทร์ 1 ใน 4 แลนด์มาร์กเจ้าพระยา

'เจ้าพระยาเพื่อทุกคน'จากนิทรรศการโดยสมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย

สามารถทำก่อนได้ เช่น การพัฒนาชุมชน ถ้าตอบไม่ได้ว่าทำไปทำไมก็ไม่คุ้มไม่ว่าจะกี่ล้านเหมือนเอาภาษีไปทำลายแม่น้ำ เอาเงินไปใช้เพื่อประโยชน์และความจำเป็นของเมืองและแม่น้ำไม่ดีกว่าหรือ" ยศพลกล่าว พร้อมเคลียร์ปม "ผู้เสียผลประโยชน์" ว่าเป็นความจริง เพราะตนเองออกมาคัดค้านแต่ก่อนเกิดการประมูลของเอกชน ถ้าคัดค้านแล้วตอนหลังไปทำก็เสียคนเปล่าๆ

ท่ามกลางสมรภูมิข้อมูลที่ถูกใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ทางความคิดของใครถูกผิด หรือบิดเบือน เป็นเรื่องต้องขบคิดด้วยวิจารณญาณ

วาทกรรมทำเพื่อชาติ

มาถึงประโยคยอดนิยมหลังมีกระแสต้าน เมื่อมีการชี้แจงครั้งใดมักถูกเกริ่นนำหรือปิดท้ายโดยขอให้เข้าใจเจตนาว่าทำเพื่อสาธารณะ ให้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นของทุกคนอย่างแท้จริง เน้นลดอคติ ทำสิ่งดีแก่ประเทศชาติซึ่งส่งต่อสู่ลูกหลานอีกด้วย

วาทกรรมทำเพื่อชาติ จึงเริ่มถูกตั้งคำถามว่า เป็นข้ออ้างหรือเกราะคุ้มกันการวิพากษ์หรือไม่ อีกทั้งฝ่ายคัดค้านบางรายก็อธิบายว่า ไม่ได้คำนวณโครงการ 100% หรือต่อต้านการพัฒนา หากแต่ "คาใจ" ในความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หากทำเพื่อชาติจริงต้องให้คนในชาติมีส่วนร่วมจึงจะถูกต้อง

การนี้ สวัสดิศิริภจ จาก "สมัชชาแม่น้ำ" เคยกล่าวออกไมค์ในประเด็นนี้หลายครั้งตามงานประชุมและเสวนาต่างๆ โดยระบุว่า มีความสงสัยใน "กระบวนการ" ว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านกว่า 30 ชุมชน และเวลาศึกษาสั้นเพียง 7 เดือน นอกจากนี้ยังมองว่ามีการ "ตั้งธง" ไว้แล้วว่าสร้างทางเลียบริมแม่น้ำ

ในขณะที่ ผศ.ดร.อันธิกา สวัสดิ์ศรี รองผู้จัดการโครงการ ผู้รับบทหนักที่สุดในการชี้แจง ตามหน้าที่โฆษกอธิบายอย่างละเอียดว่ามีภาระลงพื้นที่ชุมชนละ 4-6 ครั้ง รวม 300 ครั้ง ส่วนหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการลงพื้นที่ รวม 400 ครั้ง ด้านสมาคมวิชาการ วัด โบราณสถาน ทั้งหมด 30 แห่ง ภาคประชาชน 6 กลุ่ม ซึ่งทางโครงการได้รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นไว้ทั้งหมดแล้ว ทั้งยังปฏิเสธไม่ได้ศึกษา โดยตั้งธงไว้ตามที่ถูกกล่าวหา

ทั้งนี้ ฝ่าย สจล.ยังเคยกล่าวในทำนองตัดพ้อว่า ไม่ได้เริ่มทำงานจากศูนย์แต่เริ่มจากติดลบ เพราะต้องชี้แจงข้อเท็จจริงแก่ชาวบ้านที่ได้รับข้อมูลบิดเบือน อย่างไรก็ตาม ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นครั้งสุดท้ายที่หอประชุมกองทัพเรือเมื่อไม่กี่สัปดาห์ก่อนหน้านั้น นอกจากชุมชนที่ออกมากล่าวสนับสนุนโครงการ เช่น ชุมชนโบสถ์คอนเซ็ปชัน โดยมองว่าอยากเห็นประเทศไทยเดินหน้า หลายชุมชนยังออกมากล่าวในทำนองเดียวกันว่า ชาวบ้านในพื้นที่ไม่รู้เรื่อง การประชุมต่างๆ ไม่มีการแจ้งรายละเอียดเอกสารก็ไม่มีแจก เช่น "ชุมชนวังหลัง"

อีกชุมชนที่กล่าวอย่างละเอียดอ่อนอารมณ์คือ "ชุมชนเทวราชบุญชู" ซึ่งชาวบ้านระบุว่า "ผิดหวัง" ที่คู่มือและแผนผังไม่มีแบบของชุมชน ทั้งที่เป็นชุมชนแรกๆ ที่ร่วมออกแบบกับ สจล.

จาก 'วิมานลุ่ม' ลุ่ม 'วิวาหะสถาปนิก'

อีกหนึ่งประเด็นสำคัญจากปรากฏการณ์วิมานพระอินทร์ คือ สังคมรับรู้ถึงความขัดแย้งในแวดวงสถาปนิกไทย หลัง ดวงฤทธิ์ บุนนาค สถาปนิกชื่อดัง โพสต์เฟซบุ๊กอย่างขำๆ เริ่มจากประเด็นโมเดลวิมานพระอินทร์ ที่เขาเชื่อว่าความโหลดมาจากเว็บไซต์แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการ

ภาพเสียดสีจากโลกโซเชียลโดยนักเขียนดั่ง ศราวุธ แซ่สวัสดิ์ (น้ำกลม)

จุดประเด็นร้อนแรงในวงการ ก่อนขยายสู่ "ชาวเน็ต" แทบทุกหมู่เหล่า ครั้น สจล.เดินหน้าแจ้งเหตุผลและที่มาที่ไปของแนวคิดที่ว่ามาจากเจตีย์ทรงจอมแหและเกิดพัฒนาการ นอกจากกระแสจะไม่เงียบลงกลับยังมีแถลงการณ์และจดหมายคัดค้านโครงการทยอยถูกเผยแพร่ทั้งที่เพิ่งเขียนใหม่สดๆ และเวอร์ชันวนซ้ำเพื่อตอกย้ำการคัดค้าน เช่น จากกลุ่มศิษย์เก่า สจล.

ยิ่งไปกว่านั้น ดวงฤทธิ์ยังร่างจดหมายเตรียมส่งสภาสถาปนิกขอให้เปิดประชุมวิสามัญ เพื่อวินิจฉัยเรื่องการอนุญาตให้สถาบันการศึกษา รับประทานอาหารโดยไม่ได้นิเทศบุคคลวิชาชีพ และขอแก้ไขข้อบังคับจรรยาบรรณเพื่อให้สถาปนิกได้รับใบประกอบวิชาชีพมีความผิดหากมีเจตนาลอกเลียนแบบ ทั้งยัง "ชู" ร้องเรียน โดยเนะ สจล.ให้ถอนตัวจากโครงการก่อนมาปลาย

ร้อนถึง เจตกำจร พรหมโยธิน นายกสภาสถาปนิก ต้องเปิดห้องชี้แจงอย่างฉับไวว่าได้เพิกเฉย เพราะเคยออกหนังสือแจ้งไปแล้วว่า สจล.รับงานไม่ได้ เพราะไม่เคยขอใบอนุญาตนิติบุคคล ส่งผลให้ผิด พ.ร.บ.สถาปนิก ปี 2543 ส่วนการที่คณะทำงานเป็นบุคคลที่มีใบอนุญาตก็ไม่จำกัดแทนกันได้ โดยได้มีการขงเรื่องถึงคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ช่วยฟันธงอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ไม่อยากทำอะไรรุนแรง หากจะต้องแก้กฎหมาย ก็แก้โดยไม่ใช้เพื่อประโยชน์ต่อ สจล.เท่านั้น แต่รวมถึงสถาบันการศึกษาอีกนับ 10 แห่งรับงานในลักษณะนี้ เจตกำจรยังยอมรับว่า โครงการนี้ทำให้สถาบันการศึกษา สภาสถาปนิก และผู้ประกอบการวิชาชีพแตกแยกกันอย่างไม่เคยมีมาก่อน พร้อมระบุว่า "ต้องโทษรัฐบาล ไม่ใช่ความผิดของ สจล."

"ไม่สบายใจที่เห็นสถาปนิกมานั่งทะเลาะกัน มีปัญหาอะไรควรคุยกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ช่วยกันพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า สจล.อ้างว่าราชการมอบหมายงานให้ทำจึงต้องทำ ส่วนหนึ่งรัฐน่าจะเอาปัญหาเหล่านี้มาพิจารณาว่าการทำงานให้สถาบันการศึกษาเหมาะสมหรือไม่" ความอลหม่านเหล่านี้ยังไม่รวมข้อมูลที่ว่า สจล.ไม่ได้ออกแบบเอง แต่จ้างบริษัท "เอ-เซเว่น คอนสตรัคชั่น" ของ วัชร จงสุวัฒน์ ที่ปรึกษาโครงการ โดย สจล.ชี้แจง "พีพีทีวี" ว่าทำได้ เพราะอยู่ในที่โอเอซิสของ กทม. อย่างไรก็ตาม สถาปนิกบางรายเริ่มกล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งก็ต้องดูกันต่อไปว่าเรื่องนี้จะถูกนำขึ้นมาเป็นประเด็นหรือไม่ อย่างไร

นับแต่ต่อไป อุณหภูมิของแม่น้ำเจ้าพระยาจะร้อนระอุจนทะเลลุดปรอท หรือค่อยๆ ลดลงตามความสนใจของกระแสสังคม ต้องเกาะขอบฝั่งอย่างไม่กะพริบตา!

พันธ์ทิพย์ ธีระเนตร

โครงการฯเชื่อว่าปรับทัศนียภาพและทำให้คนเข้าถึงแม่น้ำอย่างเท่าเทียม ส่วนกลุ่มค้านห่วงขยะและมักตบชวาคัดค้านได้โครงสร้างสถาปัตยกรรม